

MLADÁ FRONTA

Dean Karnazes

MOJE CESTA DO SPARTY

SPARTATHLON JE VÝZVA,
KTERÁ DOKÁŽE ZLOMIT
I TVRDÉ POVAHY

Moje cesta do Sparty

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading

MLADÁ FRONTA

Dean Karnazes

Moje cesta do Sparty – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Dean Karnazes

MOJE CESTA DO SPARTY

Dean Karnazes

MOJE CESTA DO SPARTY

*Feidippidovi a ostatním antickým Řekům,
kteří žili a umírali pro to, čemu věřili.*

MLADÁ FRONTA

„Klíčem ke štěstí je svoboda a klíčem ke svobodě je odvaha.“

THUKYDIDES

ISBN 978-80-204-4997-9 tištěná kniha

ISBN 978-80-204-5722-6 ePub

ISBN 978-80-204-5724-0 Mobi

ISBN 978-80-204-5723-3 PDF

Copyright © 2016 by Dean Karnazes

Translation © Hana Ditrichová, 2018

Cover photo © Getty Images

*„Nestačí říkat, že Řekové bojovali jako hrdinové,
je nutné říci, že hrdinové bojují jako Řekové.“*

WINSTON CHURCHILL

„Poroučej a já se budu snažit o nemožné.“

WILLIAM SHAKESPEARE

PŘEDMLUVA

Během psaní této knihy, přestože neuplynulo mnoho času, se toho ve světě hodně změnilo – hlavně v Řecku, na Středním východě a v Evropě. Během vyprávění tohoto příběhu jsem psal o palčivém problému s imigrací, který trápil Řecko – zemi chabě připravenou na to, aby se s tím vyrovnala. Od té doby exodus syrských uprchlíků přerostl v globální krizi, kterou se často zaobíraly přední stránky novin. V jediném roce pramínek uprchlíků omývajících řecké břehy přerostl do přílivové vlny vysídlenců, kteří hledali azyl a bezpečný přístav před Asadovým brutálním režimem.

Další nešťastnou událostí posledních let je také celkové zhroucení řecké ekonomiky. Když jsem psal tuto knihu, vypadalo to špatně, ale od té doby se situace ještě zhoršila. Země potřebovala nouzovou finanční výpomoc od věřitelů z EU, a aby ji dostala, musela přijmout drsná úsporná opatření a tvrdé společenské reformy. Žádná věková skupina nebyla ušetřena. Mladší generace Řeků se potýká s 25% nezaměstnaností a stárnoucí populace se vypořádává s dramaticky sníženými důchody. Spousta lidí za to viní vládu a bohaté – a chtějí, aby tito platili vyšší daně, a problém tak vyřešili.

To ale není nic nového. Během svých návštěv Řecka jsem pocítil, jak tyto problémy eskalují. Signály byly všude – jen si jich všimnat. Přesto – tvrdit, že jsem byl jeden z prvních, který si jich všimnul, by bylo pokrytecké. Už Platón psal, že největší hrozbou, které čelí republika, je nerovnost příjmů. V bitvě u Marathonu šlo Řekům o to, aby uchránili svou rodící se demokracii před drtivou tyraníí perského despotismu. Tyto události předběhly mé pozorování zhruba o dva a půl tisíce let.

Ještě více zarážející je ale zjištění, že se během té doby vlastně nic nezměnilo. Nerovnost příjmů a majetkové poměry jsou stále žhavými tématy a krutí tyrani se neustále pokoušejí podrobit si svůj lid. Vzhledem k tomu, že dva a půl tisíce let situaci nezměnilo, není možná problémem vláda a řešením asi nejsou ani vyšší daně. Všechny problémy mají zřejmě co do činění spíše s lidskou povahou než s čímkoliv jiným.

To je jeden z klíčových poznatků, které jsem během psaní této knihy získal. Problémy, kterým čelíme, nevyřeší žádná vládní strategie. Pokud se od základu nezměníme, budou stejné problémy přetrvávat i dalších dva a půl tisíce let – a řecké divadlo bude po tisíciletí pokračovat.

Platón tyto nesnáze předvídal, ale na rozdíl od mnoha současných vůdců také navrhl řešení, které se týkalo samotné podstaty lidstva. Místo toho, aby se snažil sešněrovávat zákony a legislativu, navrhl vyměnit politiky, strategy a válečné štváče za myslitele – opatření, které mělo přinést lidem osvětu a nevnucovalo by jim pravidla, podle kterých mají žít.

„Dokud nebudou světu vládnout filozofové, neskončí strasti pro obce a ani pro lidstvo samotné,“ napsal.

To je zajímavé tvrzení. Svět řízený filozofy, a ne politiky – vskutku zajímavé.

A u toho skončím.

PROLOG

Příběh, který se chystáte číst, čekal dva a půl tisíce let, než bude odvyprávěn. Tvrdošíjně po staletí a tisíciletí vzdoroval uvnitř historických kronik. Legendární příběh prvního maratonu přestál zkoušku časem a neúnavně čekal, až se zjeví v celé své kráse.

Za ta léta se objevily nepodložené střípky příběhu – nejznámější je asi pověst o Feiddipidově legendárním běhu z bitevního pole u Marathonu do Athén. Chybělo ale hlubší zhodnocení toho, co se ve skutečnosti během prvního maratonu stalo.

Až doted.

Sága, která vás čeká, vypráví o pozoruhodné cestě jediného a podnětného sportovního úsilí, které navždy formovalo lidstvo, prostředku, díky kterému mohlo být tohoto báječného výkonu dosaženo a který je něčím, co mají všichni lidé už od počátku věků bez ohledu na všechny naše rozdíly a nepoměry společné: schopnosti klást jednu nohu před druhou – a běžet.

1.

PŘISTĚHOVALECKÁ PÍSEŇ

Gus Gibbs byl chlap jako hora – postavou i charakterem. Byl obdařen mohutnou tělesnou konstitucí se širokými rameny jako spartský válečník, kterou doplňovala stejně dominantní osobnost. Nyní, na podzim života, byl Gus družný a energický; jeho život ale nebyl vždy tak bezstarostný. Před padesáti lety, když mu bylo čerstvě čtrnáct let, připlul k americkým břehům, v kapse měl jenom dvacet dolarů a neuměl slovo anglicky. Už jako dospívající kluk se o sebe musel postarat sám – samotný a v cizím městě.

Gus byl podnikavý a pracovitý, následoval své instinkty přes celou zemi; odvážil se kamkoli, kde se naskytla příležitost, a nakonec se usadil na západním pobřeží v Los Angeles. Tam se potkal s krásnou mladou dívkou Vasiliki a bláznivě se do sebe zamilovali. Nemohl bez ní vydržet. Jednu noc se objevil za oknem její ložnice. „Billy, Billy,“ tůkal na sklo, „to jsem já, Gus. Otevři.“

Slyšela zaklepání a otevřela okno. „Gusi, co tu děláš?“

„Přišel jsem tě požádat o ruku.“

„Ale já si tě nemůžu vzít.“

To ho zmátlo. „Proč? Copak mě nemiluješ?“

„Miluji – moc.“

„Tak proč si mě nevezmeš?“

„Protože nejdřív se musí vdát moje nejstarší sestra.“

„Aha.“ Gus se podrbl na hlavě, zatímco zavírala okno.

O situaci chvíli přemýšlel a pak postoupil k vedlejšímu oknu. Zaklepal na něj a objevila se Eugeniina tvář. Gus několikrát zamával rukou: „Promiň, promiň.“ Eugenia byla prostřední sestra.

Popošel o kousek dál a zatukal na třetí okno. Z něj vyhlédla Panayota.

„Sbal si věci,“ řekl jí. „Vezmeme se.“

Udělala, jak řekl, a pak vylezla oknem ven.

Tu noc utekli do Mexika.

Ironií osudu bylo, že rodina Panayoty (nebo Patricie, jak jí říkali) emigrovala z regionu nedaleko místa, odkud pocházel Gus. Ti dva spolu vycházeli dobře. Nakonec založili rodinu a měli tři děti.

Jak roky běžely, investoval Gus svůj výdělek z hostinské činnosti do nákupu nemovitostí k pronájmu a nakonec z nich vybudoval strukturu, která stačila na to, aby si jeho rodina žila pohodlným životem v rozrůstající se metropoli LA. Hrdý muž, který kdysi neměl nic a pro nějž bylo odměnou, že vytvořil stálou základnu pro sebe a své milované – splnil se mu americký sen.

Ale navzdory tomu, co dokázal a čeho dosáhl, zůstával v Gusovi neklid. V jeho nitru stále plápolal neuhasitelný plamínek. Vždycky měl pocit, že se dá udělat víc, že jsou výzvy, které musí překonat. Nedovolil by sám sobě zpomalit nebo se zastavit a stále odolával pokušení odpočívat. Jeho filozofií bylo: Ukaž mi na někoho, kdo je spokojený, a já ti ukážu někoho, kdo je neúspěšný. Gus nikdy nebyl tak úplně spokojený se svým místem na světě. Stále se snažil dělat víc, být víc, i když si nebyl jistý, jak to udělat.

Část té potlačované zuřivosti se mu podařilo upustit při sportu a v atletice. Jako dychtivý zápasník Gus vstoupil do profesionální arény ještě v době, kdy bylo zápasení ušlechtilou zálibou. Fyzická zdatnost byla pro jeho antickou kulturu důležitá a těchto ctností se držel i v Americe. Gusovi protivníci říkali, že když se s ním octli v ringu, bylo to jako bojovat s Herkulem. Získal si pověst silného zápasníka, nebojácného, i když se měl postavit protivníkovi dvakrát tak velkému. Jeho mohutná hrud' a silné ruce byly samy o sobě impozantní, ale jeho nohy, hlavně lýtka, byly tak ohromně vyvinuté, že si Gus musel nechávat rozšířit nohavice, aby mu přes lýtka seděly.

Protože po celý svůj život zůstal fyzicky aktivní, byla k němu přibývajících léta milosrdná. Bronzově opálený, s ostře řezanými rysy a s hlavou plnou stříbrných kučer vypadal Gus jako hollywoodská hvězda. Jenže jako mnoho dalších přistěhovalců, i on přestával jíst libové maso a čerstvě sklizenou zeleninu a jeho strava čím dál víc sestávala z tučných, smažených a přesolených pokrmů. Tak to chodilo v Americe. A taky to chutnalo líp.

Když se jednoho odpoledne vracel domů, vešel do dveří a vesele zavolal: „Patricie! Kde je moje nevěsta?“

Byl to žoviální, dobrotivý pozdrav, kterým se se svou ženou vítal, když přicházel domů, i když už byli svoji třicet dva let. I přes ty společné roky si Gus uchovával svou hravou povahu. Konec konců – nebyl život právě o tom? Žádná nálož těžké práce mu nedokázala pokazit náladu; každý nádherný den byl důvodem k oslavě. Tak ho to učili už jako kluka. Takhle to chodilo tam, kde žil, než přijel do Ameriky.

Najednou se stalo něco zvláštního. Svaly v jeho levé ruce sebou začaly divně cukat. Gus narovnal hlavu – co to bylo? Brzy se ten divný pocit rozšířil až ke krku a pak nahoru k čelisti. Stál tiše, snažil se zhodnotit situaci. A v tom mu celá paže ochrnula. Několikrát s ní zatřepal, ale cit se mu do ní nevrátil. Co to bylo?

V ten moment mu drtivá tíseň sevřela hrud', jako by ho protivník v ringu sevřel v těsném chvatu. Železné sevření se stahovalo, že skoro nemohl dýchat. Vpotácel se do kuchyně a klesl na koleno. Gus nebyl typ chlapa, co by se nechal spatřit na kolenou. Vymrštil ruku vzhůru a pokusil se zachytit kuchyňského pultu, aby získal stabilitu. Ale jeho mohutná paže nespolupracovala a on se svalil na zem.

Začínal zuřit. „No tak, dělej!“ křičel na svou paži. „Nenechávej mě v tom. Dělej!“

Krev se mu v žilách vařila, ale jeho paže nereagovala. Tohle ne. Nechce, aby ho jeho žena našla ležet na kuchyňské podlaze v téhle ponižující poloze – jako by ho k zemi přišpendlil soupeř. To se mu nikdy nestalo v ringu a nedovolí, aby se mu to stalo teď.

„Jestli se nezvedneš, ruko, tak tě uříznu,“ křičel. „Teď! Dělej!“

Paže ale nereagovala. Prosba ho ze země zvednout nedokázala.

Dveře do kuchyně se rozletěly. Patricia slyšela nějaký rozruch a spěchala se podívat, co se děje. Našla ho ležet na podlaze.

„Gusi! Co se děje?“ Hned jí bylo jasné, že je něco špatně.

„Patricie,“ zachroptěl, chřípí se mu chvělo, „přines mi nůž!“

Zmateně na něj pohlédla. Svou prosbou ji zaskočil. Patricia byla drobná žena, s jemnou olivovou pletí a světle oříškovými očima. Jejich svazek byl ze začátku komplikovaný – konec konců, původně se zamiloval do její nejmladší sestry. Vždycky se jí líbil, i když byl trochu nevrlý a neotesaný. Bez ohledu na to ale cítila, že jejich vztah přetrvá i přes nečekaný sňatek – a její intuice nelhala. Byli šťastně svoji od toho dne, kdy vylezla oknem.

Ticho přerušil Gus. „Přines mi nůž, povídám. Musím si uříznout ruku!“

To ji zneklidnilo. Pomalu ustoupila dozadu. „Já... já...“

Couvala, upírala na něj ustaraný pohled a řekla: „Já zavolám pomoc.“

„Není třeba!“ zařval, obočí svráštěné hněvem. „Prostě udělej, co říkám. Přines mi nůž, já si uříznu tuhle neposlušnou ruku a můžeme dělat jakoby nic.“

Roztřásla se. Byla zmatená, nevěděla, co má dělat – to jí nebylo podobné. Vždycky věděla, co dělat, jak se s věcmi vypořádat. Ale tohle bylo jiné. Krk jejího manžela se zbarvoval do fialova a zbarvení se šířilo nahoru k jeho tváři. Něco bylo hrozně špatně.

„Pojď ke mně, zlato,“ zaprosil tónem, který byl nyní měkčí a něžnější. Cože? Nikdy z jeho úst neslyšela tak oddaná slova. „Pojď, drž mě,“ prosil.

Nikdy předtím svého muže neviděla vyděšeného. Nikdy si nedovolil projevit tak zřejmou známku slabosti. Jeho zděděná pýcha by mu to nedovolila. Klekla si k němu a on si všiml, že pláče.

„Jen mě drž,“ řekl. To byla po třiceti dvou letech manželství poslední slova, která si řekli, než Gusovo tělo zůstalo bezvládně ležet.

Tak skončil život Guse Gibbse. Jen tak, šedesát čtyři let vzestupů a pádů, špatných i dobrých časů, splněných i nesplněných snů – všechno to náhle skončilo. Úmrtní list, který byl vydán po pitvě, uváděl jako příčinu smrti infarkt myokardu. Jednalo se o až příliš častý zdravotní problém, se kterým se potýkali ti, kdo přešli na americkou stravu, jedli spoustu mastného jídla z fast foodů a další nezdravé věci. Tukové usazeniny mu v podstatě ucpaly tepny.

Jedinou zvláštností na úmrtním listu bylo to, že na něm místo Gus Gibbs stálo Constantine Nicholas Karnazes. Stejně jako mnoho dalších cizinců, kteří se báli případných předsudků proti nedávným přistěhovalcům, i on si dal falešné jméno, aby lépe zapadl. A jak to všechno můžu vědět? Protože Gus Gibbs byl můj jmenovec, můj dědeček.

2.

KDO JSEM JÁ?

Jmenuji se Constantine Nicholas Karnazes, syn Nicholase Constantina Karnazese, vnuk Nicholase Constantina Karnazese (alias Guse Gibbse) a tak dále a tak dále po celé roky. Rodina mého dědečka chovala kozy v malé vesnici jménem Silimna položené vysoko v kopcích nad Tripolisem v Řecku, v jižní části Peloponéskeho poloostrova. Vedli těžký život, který z nich za odměnu vychoval silné a odolné jedince. Takový je původ rodiny z otcovy strany.

Druhá polovina mé DNA má svůj původ až na sluncem zalitým řeckém ostrově Ikaria v Egejském moři, svět sám pro sebe. Kořeny matčiny rodiny jsou zde, v místě, kde neznají spěch a kde se jídlo jí čerstvé přímo z pole a kde na sousedy nahlížíte jako na rodinu. Na Ikarii obyčejné radosti dokážou potěšit a stres tu neznají, termíny se nestanovují, obyvatelé jsou zdraví a žijí dlouho. Jakožto jedna z Modrých zón se Ikaria pyšní největším procentem lidí starších stalet. Říká se, že je to ostrov, kde lidé zapomínají umírat.

Moje matka svůj rodokmen nezapřela, i když jsme žili v LA. Od chvíle, kdy jsem se narodil, jsme trávili celé dny od východu do západu slunce venku na procházkách, chodili po památkách, nasávali vůně, potloukali se v parku, povídali si s kolemjdoucími a vnímali koloběh ročních období, jako to kdysi dávno dělávali její předci na ostrovech v Egejském moři. Občas s sebou nosila zahradnické nůžky a sbírala ovoce a zeleninu na večeři. Tohle jsem tehdy nemohl vědět, vzhledem k tomu, že jsem byl nemluvně v kočárku. Možná se mi ale některé z těchto dětských zážitků dostaly do krve, neboť už v mladém

věku jsem začal projevovat silný zájem o dobrodružství a měl zvláštní zálibu pro vytrvalost a sebedisciplínu.

Vlastně některé z mých nejranějších dětských vzpomínek se týkají toho, jak tiše sedím v ohromné katedrále svaté Sofie, která patřila pod řeckou ortodoxní církev v Los Angeles, a naslouchám vyčerpávající Božské liturgii, většinu času mluvené řecky, přerušovanou nekonečnými mezizpěvy „Kyrie eleison“ (Pane, smiluj se). Mezizpěv se opakoval vždycky třikrát a poslední se zpíval pomaleji, rozvázněji a slabiky se protahovaly: „Kííí-rííí-jé é-léééj-són“. Jako kdyby říkali: „Dobře, Pane, *opravdu* to teď myslíme vážně, takže – smiluj se, jo?!“ Jděte na mši s řeckým ortodoxním knězem a strávíte v kostele celý den a většinu noci. Takle kázání byla známá pro svou rozvleklost a sama o sobě byla vytrvalostními závody.

Přesto jsem hodiny pozorně seděl, i když jsem viděl, jak se ostatní v lavicích hrbí a usínají. Spousta lidí mým rodičům říkala, že ze mě, nejstaršího ze tří dětí, bude jednou kněz. Pravdou ale bylo, že mě pramálo zajímalo kázání (který pětiletý kluk by vůbec těmhle věcem mohl rozumět?). Co mě zajímalo nejvíc, bylo zkoušet, jak dlouho vydržím sedět zpříma, v klidu a dávat pozor, zatímco jsem vytrvale poslouchal něco, čemu jsem jen stěží rozuměl, hodiny a hodiny. Strašně jsem toužil ovládnout své tělo a mysl – a nečinně sedět v hlavní chrámové lodi, zaměstnán rozvleklou liturgickou zbožností, bylo zkouškou mé vůle a sebeovládání. Tomuhle pětiletému klukovi záleželo především na tom, aby měl naprostou kontrolu nad svou myslí a tělem.

Další z mých raných vzpomínek se vztahuje k oslavám Velikonoc. Z toho, co vím, byly řecké ortodoxní Velikonoce pouze výmluvou pro pořádání opulentní oslavy. Nikdy předtím jsem najednou neviděl tolik vína, vřestění a lásky – všechno tohle na jednom místě. Množství jídla a oslav bylo nepředstavitelné, co mě ale udivilo ze všeho nejvíc, byli staří Řekové, kteří neustále tančili – bez odpočinku nebo známek únavy. Většina z nich nedávno přijela ze staré vlasti, řečtí imigranti,

jejichž děti a vnoučata emigrovaly do Spojených států a je sem nechaly dopravit později. Tihle lidé se odlišovali svým vzhledem, způsobem oblékání i chováním. Zdálo se, že je moc nezajímá jídlo a všeobecné veselí – neskutečným způsobem a s dokonalým umem se pohybovali do rytmtů písní kapely „Helénské rytmy“, místní řecké skupiny, která brnkala na osmistrunné buzuki a vytukávala strhující, chromatické akordy na starý santur. Tyhle nástroje nejen že vyluzovaly hudbu, ale přenášely vám vášně přímo do duše.

Většina mužů ze staré vlasti byla ve skvělé formě, štíhlí a fit, s nádherně udržovanou olivovou pletí a hlavou plnou pepřově šedých vlasů. Měli ostře řezané a pevné rysy v tváři a tančili s kýmkoliv, kdo se namanul – dokonce i se sebou navzájem, když byli ostatní unaveni. Byli to tvrdí chlapi, odolní a soběstační, světem protřelí; muži, kteří překonali nesnáze a příkoří ve staré vlasti – takové, jaké si jejich americká odnož jen těžko dokázala představit. Pohybovali se výrazně a vzrušeně. Když tančili *zeïbekiko*, *hasapiko* nebo *pentozalí*, prosakovaly na tančení parket čisté emoce.

Mezi jednotlivými částmi, kdy si kapela dávala pauzu, jsem pozoroval, jak si dopřávali doušky čiré tekutiny z malých skleniček. Občas zdvihli tyhle velké náprstky do vzduchu a zakřičeli „*Opa!*“, než je vypili. Později jsem se dozvěděl, že ty skleničky byly naplněné aperitivem známým jako ouzo, nebo silnějším destilátem tsipuro – pokud to nebyli Krétané, v tom případě by pili rakiji. Když kapela nasbírala síly, aby začala znovu hrát, byli tihle muži první, kdo zamířil zpět na taneční parket. Nikdy nepřestávali, nikdy se neunavili.

Naše rodina obvykle odcházela kolem půlnoci a jediní, kdo zůstávali na oslavách déle, byli tihle staří Řekové, stále tančili, jako by party právě začala. Kapela už dávno přestala hrát a z reproduktorů se teď ozývala nahrávka z poškrábané desky. Ti muži ale nezpomalili. Jejich vytrvalost byla neuvěřitelná.

Proč si z dětství pamatuji zrovna tohle, nevím – ale tihle neznávitelní tančící Řekové mi v paměti uvízli navždy.

Další vzpomínka, která mi uvízla v paměti, se týká běžeckého závodu, který se konal, když jsem byl ve školce. Byla to celoškolní událost, kde proti sobě soutěžily děti z mého stupně a starší děcka z prvních a druhých tříd. Podle různých honiček na školním dvoře jsem mohl usuzovat, že nejsem nejrychlejší dítě, jelikož ostatní kluci a holky mě běžně předhlonili. Tohle byl ale závod na čtyři okruhy kolem školního dvora, žádný rychlý úprk.

Ozvala se startovní pistole a my vyrazili. Většina z dětí vypálila plnou rychlostí vpřed, běžely, jako kdyby to byl závod na sto metrů, ne čtyři okruhy. Ke konci prvního okruhu jsem byl někde uprostřed hloučku běžců.

Ke konci druhého si spousta z vedoucích sprinterů začala stěžovat, že je závod moc dlouhý. Učitelé jim ale říkali, že jsou to čtyři kola a ať běží dál. Většina z nich to vzdala anebo přešla do chůze.

Ke konci třetího okruhu už téměř všechny děti šly nebo posedávaly po okrajích závodiště. Já ale plynule běžel dál. Moc jsem nevnímal, na jaké jsem pozici – přede mnou byla ještě spousta děcek. Byl jsem mezi nimi jeden z nejmladších a pamatuji si, jak jsem se proplétal mezi mnohem většími dětmi, jako kdybych běžel skrz les plný vysokých stromů.

Během čtvrtého okruhu se stalo něco neuvěřitelného. Skrze stromy problesklo světlo a já předběhl vedoucího závodníka. Ocítl jsem se přede všemi a vedl závod. To mi připadlo divné, takový výsledek jsem nečekal. A ještě divnější bylo, že jsem měl pořád dost sil. Prostě jsem běžel dál a vůbec se necítil unaveně.

Proběhl jsem cílem s náskokem půl okruhu před dalším závodníkem. Ani jednou jsem nezpomalil ani nešel, prostě jsem běžel ve stejném tempu celý závod, a i po proběhnutí cílem mi přišlo, že bych mohl pokračovat dál.

Nezdálo se, že by učitelé z mého vítězství dělali něco velkého – alespoň ze začátku. Prostě mi pogratovali a pak nahnali ostatní děti zpátky do tříd. Později toho dne jsem si ale všiml, že si učitelé

mezi sebou šuškájí a pak se dívají mým směrem. Bylo jasné, že se baví o mně, ale nevěděl jsem, co říkají. Tohle se dělo celé odpoledne a já si začínal myslet, že možná říkají něco dobrého, něco kladného. Cítil jsem, že s nimi mohlo zamávat to, čeho se stali svědky na hřišti. To byla moje první myšlenka – že běhání dokáže lidmi neočekávaným způsobem pohnout. I když na tom nic nebylo, běhání inspirovalo.

Ne, že by mi na tom nějak záleželo. Jistě, vyhrál jsem závod, ale obíhání hřiště mě moc nezajímalo. Co jsem vážně zbožňoval, bylo běžet domů *po* škole. Teprve tam se ukrývala pravá svoboda. Do háje s běháním v kruhu na závodišti obehnaném plotem, v nějaké člověkem vybudované instituci. Opravdové dobrodružství číhalo za zdmi školy. Běžet parkem, honit kachny kolem jezera, dýchat čerstvý vzduch vanoucí od oceánu, žasnout nad ohromnými plány před sebou – to bylo něco pro mě. Lidské vzdělání by nemělo být omezováno zdmi třídy, ani vzdělání šestiletých dětí – především šestiletých dětí.

Čím to, že tyhle myšlenky a zážitky patří k mým nejranějším dětským vzpomínkám? Jestli mi to bylo vrozené nebo za to může výchova, to nevím. Možná jsme opravdu byli zrozeni k běhu, jak tvrdí někteří, a určití lidé v sobě tento prvotní instinkt pocítují silněji než ostatní. Ať už za to může cokoliv, zdá se, že mi tahle dobrodružná nátura byla geneticky naprogramována, možná jako vedlejší odkaz mých předků. A tak jsem vyrůstal a svobodně objevoval a přitom jsem zjistil, že moje dvě nohy mě můžou donést, kamkoliv si zámánu.

„Třeba poběžíš maraton jako Feidippidés,“ řekl mi jednou táta.
„Kdo?“

„Feidippidés, posel ze starověkého Řecka, který běžel z bitevního pole u Marathonu, aby ohlásil vítězství.“

„Páni, to zní jako dlouhá štreka!“

„Běžel přes čtyřicet kilometrů a pak zemřel.“

„Ale předal tu zprávu, ne?“

„Ano,“ zasmál se táta, „zprávu předal.“

To bylo jako zjevení. Muž, posvátný řecký posel, běžec jako já, padl k zemi mrtvý únavou – ale teprve poté, co splnil svou životní povinnost. V zápalu svého mladého srdce jsem si nedokázal představit úctyhodnější úděl. Od té chvíle jsem věděl, jaké bude mé životní poslání. Chtěl jsem být jako Feidippidés. Chtěl jsem běžet maraton.

3.

FENYKLOVÁ POLE

Maraton. Slovo, které každý zná, ale které nemá jednotný význam. Jen málo lidí ví o skutečném původu slova, a ještě méně o tajemství, které se skrývá za Feidippidovým hrdinským činem. Pokud se někoho zeptáte, co znamená *maraton*, většina vám nejspíš odpoví, že to je cokoliv, co trvá nesnesitelně dlouho a vyžaduje velkou výdrž. Tak například maratonské zasedání Kongresu, taneční maratony, maraton *Simpsonových*, maraton v čekání ve frontách táhnoucích se kolem celého bloku, když Apple začne prodávat nový iPhone, maratony v zácpě během dopravní špičky. Žádná z těchto odpovědí ale není správná. Ti, kteří se vyznají, by vám řekli, že je to závod na vzdálenost 42 kilometrů. Ale i to je špatně.

Doslovný překlad slova maraton je „místo plné fenyklu“ (ano, ta samá aromatická rostlina, kterou si osmaženou dopřáváte se zeleninou, přidáváte do salátu anebo ji opékáte společně s jehněčí kýtou). Proč fenykl? Protože když nepřátelské perské vojsko 490 let př. Kr. dorazilo k řeckým břehům, dostalo se jim pohledu na ohromné fenyklové pole. Právě tady se konala bitva u Marathonu. To je také správná etymologie slova – fenyklové pole. Takže si myslím, že na obrovských nálepkách na autech závodníků, na kterých stojí 42, by mělo správně být napsáno *Fenykl*.

I když je původ slova spíše zábavný, samotná událost je o něco závažnější. Historici bitvu u Marathonu označili za jednu z nejvýznamnějších událostí v dějinách lidské společnosti, neboť to, jak dnes vypadá náš moderní svět, bylo závislé na jejím výsledku. Kdyby perská vojska u Marathonu zvítězila, západní civilizace by se vyvinula do

zcela jiné podoby. Dopad tohoto konfliktu nelze brát s nadsázkou, neboť se odehrál v klíčovém okamžiku, kdy byla současná lidská civilizace ve svém rozkvětu. Přímo naše existence balancovala na ostří nože.

Jak napsal historik Edward S. Creasy ve své knize *Patnáct rozhodujících bitev světa*:

Den, kdy se odehrála bitva u Marathonu, představuje zlomový okamžik v dějinách dvou národů. Navždy prolomila auru perské nepřemožitelnosti, která do té doby ochromovala protivníky... Pro lidstvo tak tato bitva zachovala intelektuální poklady Athén, zaručila vývoj svobodných institucí, liberální osvětu západního světa a po mnoho let postupnou převahu principů evropské civilizace.

Jestliže byla bitva u Marathonu tak důležitou událostí, pak by možná nebylo od věci pokládat výkon jednoho běžce za největší sportovní výkon všech dob. No vážně, kdyby Feidippidés nesplnil své poslání, tak by bitva u Marathonu měla úplně jinou dohru a všechny učebnice dějepisu by se musely přepsat. Jen málo lidí si uvědomuje, že kroky, které kdysi dávno učinil athénský hemerodromos* (celodenní běžec), zachovaly koleje osudu moderní kultury a navždy ovlivnily hodnoty a způsob života, jak je známe dnes. Všechno tohle díky jedinému běžci, díky jedinému dálkovému závodci.

Bitva u Marathonu je jedním z prvních historicky zaznamenaných vojenských střetů a příběh udatného, osamělého běžce je stále jedním z největších fyzických výkonů. Příběh o Feidippidovi jedním z prvních známých dokladů o atletice, která předčila hranice sportu. Jeho dálkový závod je významný nejen kvůli své délce a účelu, ale také kvůli hrdinství.

* Neplést s hemeroidem. Množné číslo hemerodromové.